

Organizacija in upravljanje Centralne tehniške knjižnice Univerze v Ljubljani - CTK

Miro Pušnik, CTK
miro.pusnik@ctk.uni-lj.si

CTK – kratka predstavitev

Ustanovitev 1949 pri Tehniški visoki šoli.

Do leta 1994 je poslovala v vili na Tomšičevi 7 – danes ameriška ambasada, od 1994 pa do danes "začasni" prostori na Trgu republike 3.

Fondi tiskanega gradiva:

cca 120.000 tiskanih knjig

cca 30.000 letnikov znanstvenih revij (cca 600 tekoče naročenih)

cca 70.000 standardov

Fondi e-gradiva:

dostop do cca 16.000 znanstvenih e-revij

dostop do cca 40.000 e-monografij

cca 20 specializiranih podatkovnih zbirk za področje tehnike in naravoslovja

CTK – kratka predstavitev

180 čitalniških sedežev.

Delovni čas do 21.30, načrtujemo do 24.00.

43 računalnikov, namenjenih uporabnikom, EDUROAM.

Uporaba virov in storitev:

cca 170.000 obiskov na leto

cca 100.000 izposojenih enot gradiva

cca 1.700.000 vpogledov v elektronske informacijske vire od tega

cca 1.400.000 vpogledov v e-knjige in e-revije

41 zaposlenih, večinoma z univerzitetno izobrazbo – inženirji, univ. dipl. bibliotekarji.

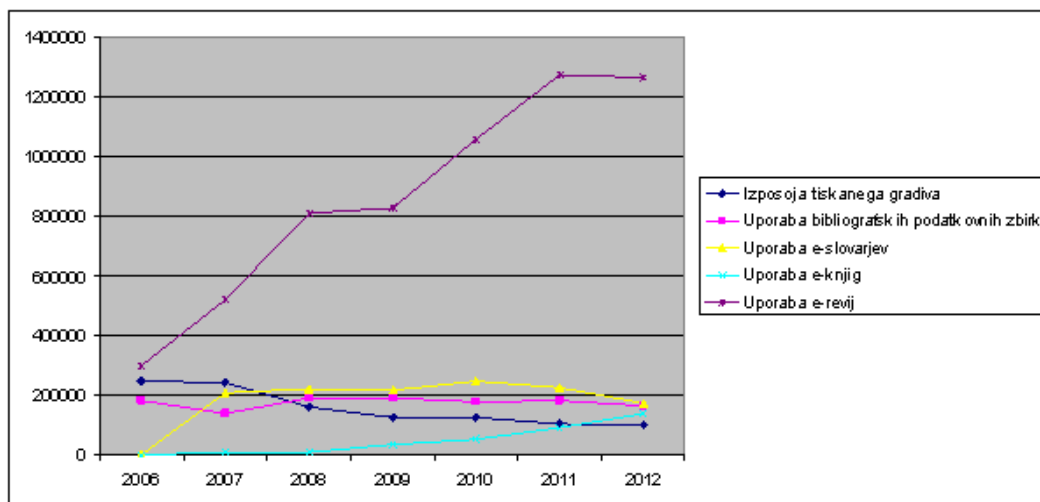
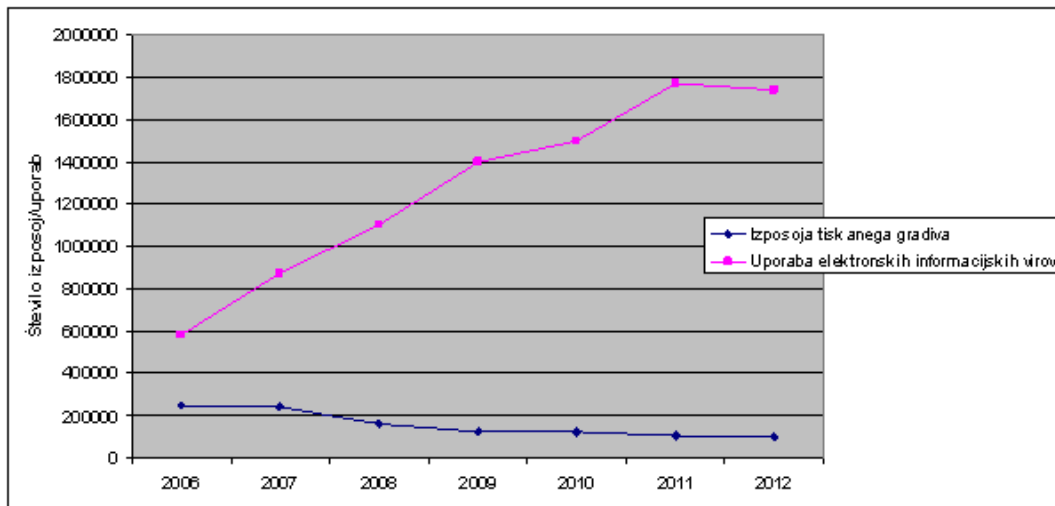
CTK – uporaba virov in storitev

Vsi oddelki CTK	2011	2012	11/12
Število registriranih aktivnih članov knjižnice	7.569	7.545	100
• Število študentov	6.282	6.262	100
• Število drugih članov	1.287	1.283	100
Število novo vpisanih članov knjižnice	2.230	2.376	107
Število obiskov v vseh oddelkih CTK	154.981	170.120	110
Število izposojenih enot na dom	105.987	98.461	92
Medknjižnična izposoja in posredovanje dokumentov			
• Število realiziranih zahtevkov	9.185	8.472	92
• realizacija zahtevkov v odstotkih	98%	98%	100
• hitrost dobave dokumentov (v dnevih)	2,0	2,8	140
Informacijske storitve			
• tematske poizvedbe	1.477	1.385	94
• bibliografije raziskovalcev	1.862	1.944	104
• SDI (Število profilov)	36	27	75
• informacije o citiranosti	100	161	161
Elektronski viri in storitve			
• spletne revije (št. zakupljenih naslovov)	6.247	6.333	101
• spletne knjige in priložniki	22.387	40.915	183
• on-line podaljševanje/rezervacije gradiva	32.050	32.624	102
• št. elektronsko posredovanih člankov v MI	6.036	6.682	111
• št. uporabljenih člankov v e-revijah	1.275.804	1.265.295	1000
• št. uporabljenih enot e-knjig	89.613	138.270	154
• št. vpogledov v bibliografske zbirke podatkov	181.103	164.043	91
• št. pregledanih celotnih besedil v e-obliki v okviru konzorcijev	1.330.321	1.302.580	98
• cena na vpogled v celotno besedilo v okviru konzorcijev (EUR)	2,70	2,91	108
• št. iskanj v portalu DiKUL	354.395	984.811	278
Knjižnična zbirka na dan 31. 12. (brez N. č., le tiskani viri)	211.481	210.305	99
• skupaj knjige, disertacije, priložniki in učbeniki	112.740	113.570	101
• periodične publikacije (letniki)	25.929	26.496	102
• standardi	70.045	67.431	96
• neknjižno gradivo	2.767	2.808	101
Nabava tiskanega knjižničnega gradiva (enote)	6.366	2.068	32
• nakup	3.387	1.543	45
• dar	2.979	525	8
• nakup tiskanih knjig	2.417	421	17
• nakup tiskanih revij	584	817	140
Usposabljanje uporabnikov in knjižničarjev (vključno s svetovanji)	3.246	3.053	94
• Število študentov	1.634	1.470	90
• število ostalih udeležencev	1.610	1.495	93

CTK – uporaba virov in storitev

Tip inf. vira	2011	2012	Indeks
Uporaba e-revij	1.275.804	1.265.295	99
Uporaba bibliografskih zbirk	181.103	164.043	91
Uporaba e-knjig	89.613	138.720	155
Uporaba e-slovarjev	227.613	172.650	76
skupno	1.774.133	1.740.708	98

CTK – uporaba virov in storitev

CTK – formalne podlage

Zakon o zavodih (Uradni list RS 12/91, spremembe: Odl. Ustavnega sodišča U-I-104/92, 45/94, 8/96, 18/98, Odl. Ustavnega sodišča 34/98, 36/00, 127/06)

Zakon o knjižničarstvu (Uradni list RS 87/01, spremembe 96/02)

Zakon o visokem šolstvu (Uradni list RS, št. 67/93, 39/95 Odl.US: U-I-22/94-15, 18/98 Odl.US: U-I-34/94, 35/98 Odl.US: U-I-243/95-13, 99/99, 64/01, 100/03, 134/03-UPB1, 63/04, 100/04-UPB2, 94/06, 119/06-UPB3, 59/07-ZŠtip (63/07 popr.), 15/08 Odl.US: U-I-370/06-20, 64/08, 86/09, 62/10-ZUPJS, 34/11 Odl.US: U-I-156/08-16, 78/11, 32/12-UPB7, 40/12-ZUJF, 57/12-ZPCP-2D, 109/12)

Uredba o spremembah in dopolnitvah Uredbe o javnem financiranju visokošolskih zavodov in drugih zavodov (Uradni list RS, št. [64/2012](#)).

Sklep o ustanovitvi javnega zavoda Centralne tehniške knjižnice Univerze v Ljubljani (Uradni list RS 60/03, spremembe: Uradni list RS 44/2007, Uradni list RS 90/2010)

Uredba o osnovnih storitvah knjižnic (Uradni list RS 29/03)

Pravilnik o pogojih za izvajanje knjižnične dejavnosti kot javne službe (Uradni list RS 73/03, spremembe: 70/2008, **80/2012**).

Strateški dokumenti, ki podpirajo delovanje CTK

Strategija razvoja Slovenije 2006–2013

Strategije razvoja Slovenje v obdobju 2014-2020 (v pripravi)

Resolucija o nacionalnih razvojnih projektih za obdobje 2007-2023

Operativni program razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013

Državnega razvojnega programa RS 2007-2013

Strategiji razvoja informacijske družbe v RS si2010

Strategiji razvoja širokopasovnih omrežij

Resolucije o raziskovalni in inovacijski strategiji Slovenije 2011 – 2020

Resolucija o Nacionalnem programu visokega šolstva 2011-2020

CTK – interni akti

Statut CTK

Načrt razvoja Centralne tehniške knjižnice Univerze v Ljubljani za obdobje 2009-2013

Izjava o poslanstvu knjižnice

Pravilnik o organizaciji in sistemizaciji delovnih mest v CTK

Pravilnik o splošnih pogojih poslovanja

Navodila za objavo javnih naročil brez objave

Pravilnik o varovanju zaupnih in osebnih podatkov ter o varovanju dokumentarnega gradiva

Pravilnik o računovodstvu

Pravilnik o blagajniškem poslovanju

Pravilnik o napredovanju v plačne razrede v Centralni tehniški knjižnici Univerze v Ljubljani

Pravilnik o delovanju notranje revizije

Pravilnik o merilih delitve sredstev za delovno uspešnost

Pravilnik o oddaji službenega stanovanja v najem

Poslovnik o delu Sveta CTK

Navodilo o omejitvah in dolžnostih delavcev CTK pri prejemanju daril

Navodilo o postopkih izvajanja službenih potovanj

Pravilnik za izločanje in odpis knjižničnega gradiva v CTK

Pravilnik o prostovoljstvu v CTK

Pravilnik o povračilu stroškov prevoza na delo in z dela v CTK

Načrt integritete v CTK

Pravilnik o ugotavljanju alkoholiziranosti in ugotavljanju prisotnosti drugih psihoaktivnih substanc v CTK

Navodila o ravnanju in ukrepih za preprečevanje trpinčenja v delovnem okolju ter za odpravo njegovih posledic v CTK

CTK – financiranje

Javna služba – MIKKS, Direktorat za visoko šolstvo in v mali meri
Direktorat za varovanje kulturne dediščine (Nemška knjižnica)

Literatura – v dobršni meri razpisi ARRS.

Letni proračun cca 3.5 mio EUR, od tega za plače cca 900.000 EUR, za literaturo 1,5 EUR in za ostale izdatke cca 300.000 EUR.

V to ni všteta najemnina za prostore – cca 400.000 EUR

ZNAČILNOST VISOKOŠOLSKIH KNJIŽNIC: manj denarja za plače
upravlja z večjimi izdatki za literaturo – ZAKAJ?

V CTK je razmerje literatura/plače cca 1:1,6.

Npr. NUK daje za plače cca 4 mio in za literaturo 600.000 EUR – drug tip knjižnice.

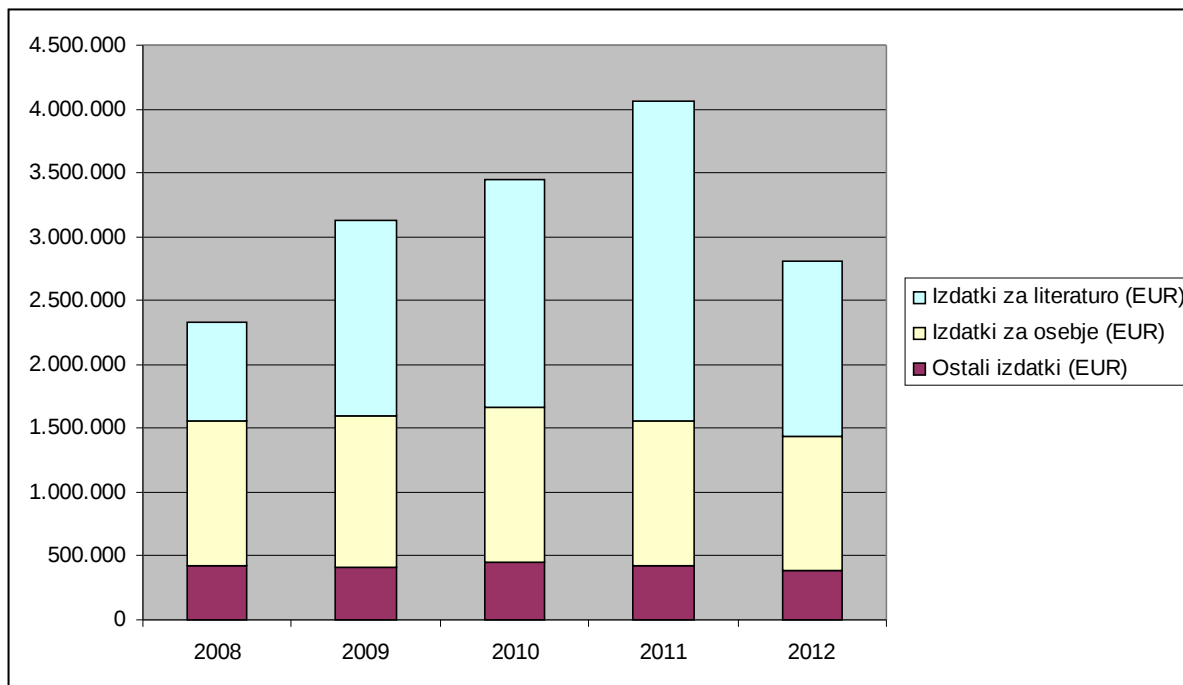
Skozi finančne izkaze se vidi marsikaj!

CTK – financiranje

Leto	Izdatki za literaturo (EUR)	Izdatki za osebje (EUR)	Ostali izdatki (EUR)	Skupno (EUR)
2008	778.636 (34%)	1.128.069 (48%)	427.137(18%)	2.333.842
2009	1.528.398 (49%)	1.189.277 (38%)	410.653 (13%)	3.128.327
2010	1.792.766 (52%)	1.210.460 (37%)	447.779 (13%)	3.451.005
2011	2.504.185 (62%)	1.136.029 (28%)	422.936 (10%)	4.063.151
2012	1.374.465 (49%)	1.053.670 (37%)	385.212 (14%)	2.813.347

Leto	Izdatki za literaturo (EUR)	Izdatki za osebje (EUR)	Ostali izdatki (EUR)	Skupno (EUR)
2008	778.636 (34%)	1.128.069 (48%)	427.137(18%)	2.333.842
2009	1.528.398 (49%)	1.189.277 (38%)	410.653 (13%)	3.128.327
2010	1.792.766 (52%)	1.210.460 (37%)	447.779 (13%)	3.451.005
2011	2.504.185 (62%)	1.136.029 (28%)	422.936 (10%)	4.063.151
2012	1.374.465 (49%)	1.053.670 (37%)	385.212 (14%)	2.813.347

CTK – financiranje

CTK – organizacijska struktura

Pravne podlage (enako velja za vse javne zavode):

Zakon o zavodih

Sklep o ustanovitvi javnega zavoda CTK

Statut CTK

Statut določa organe upravljanja:

Svet CTK (3 člane imenuje Vlada RS, 2 člana UL, po enega zaposleni in ŠS UL)

Strokovni svet CTK (4 člani na predlog ustanovitelja, 4 na predlog direktorja)

direktor

Možen organ po zakonu o zavodih je še strokovni vodja, ki pa ga v CTK ni.

CTK – organigram

Oddelki:

Oddelek za izposajo gradiva

Oddelek za pridobivanje in obdelavo gradiva

Oddelek za medknjižnično izposajo in posredovanje gradiva

Oddelek za svetovanje in razvoj

Informacijski centri za tehniko

- OSIC T

Službe:

Služba za IT

FRS

Tajništvo

CTK – način upravljanja

Izrazito prepleteno delo oddelkov in služb – skupinsko delo.

Tedensko usklajevanje na rednih strokovnih kolegijih.

Strokovni svet – smernice in priporočila direktorju.

Svet zavoda – najvišji organ upravljanja.

CTK – ključni dokumenti na letni ravni (velja za vse javne zavode)

Do konca januarja – na podlagi prvih poročil o opravljenem delu v predhodnem letu PROGRAM DELA, FINANČNI PROGRAM in KADROVSKI NAČRT – sprejme Svet CTK, potrjuje ustanovitelj.

Do 31. marca v naslednjem letu Letno poročilo s Finančnim poročilom – sprejme Svet CTK, potrdi ustanovitelj.

Ob tem obvezna notranja revizija – Revizijsko poročilo.

Samooceniitveni formular.

Register tveganj.

Vsake 4 leta – Srednjeročni načrt.

Vpliv CTK na okolje - konzorciji

Povprečna cena posredovanega članka v poslovnem modelu "pay-peer view" je okoli 30 EUR. Če bi slovenski raziskovalci naročili le 10 % vseh pregledanih člankov v 2012, bi za to plačali dobrih 3,9 mio EUR.

V citatni bazi podatkov Scopus je indeksiranih 4.796 znanstvenih publikacij, ki so 2012 nastale v Sloveniji oz. so avtorji slovenski raziskovalci. Te publikacije vsebujejo 108.397 citiranih referenc, ki so nastale po letu 1995. Že samo za te članke bi avtorji oz. institucije plačale okoli 3,3 mio EUR, če bi jih naročale preko komercialnih posrednikov.

Mere ekonomičnosti – izdatki na aktivnega uporabnika

Slika 23: Izdatki CTK na aktivnega uporabnika

Mere ekonomičnosti – izdatki na aktivnega uporabnika

CTK je v letu 2011 za tiskane monografije porabil 135.872 EUR. Kupili smo 2.417 tiskanih monografij, povprečna cena monografije je bila 56 EUR.

Pri postopkih nabave in obdelave tiskanih monografij so sodelovali 4 EPZ. V letu 2011 je bilo narejenih 3.623 novih zapisov za tiskane monografije.

Strošek za te zapise izračunamo tako, da upoštevamo povprečne izdatke za osebje in za ostale (obratovalne stroške in druge izdatke) izdatke.

$$Skat = \frac{EPZkat(Zvsi + Ovsi)}{EPZvsi}$$

Skat: izdatki za postopke nabave in obdelave novih tiskanih monografij v izbranem letu,

EPZkat: število EPZ-jev, ki izvaja katalogizacijo gradiva,

Zvsi: izdatki za vse zaposlene v izbranem letu

Ovsi: ostali izdatki

$$Skat = \frac{4(116030 + 422939)}{45} = 138575$$

Če vzamemo, da so 4 EPZ v CTK v letu 2011 izdelali 3.623 novih zapisov, je povprečna cena enega zapisa (vsebinska obdelava, bibliografska obdelava, tehnična obdelava) 38 EUR. Povprečen celoten strošek za tiskano monografijo v CTK je v 2011 po teh ocenah bil 94 EUR, od tega so 40% te vrednosti predstavljali postopki nabave in obdelave gradiva, 60% pa dejanski stroški nakupa.

CTK – meritve kakovosti izvajanja storitev

Razni sistemi, ki so v uporabi.

CTK je kot prva knjižnica iz nemško govorečega območja, vključenega v BIX – nemški benchmarking.

CEZAR – slovenski sistem statističnih meritev v knjižnicah.

VIR: <http://www.flickr.com/photos/funfilledgeorgie/2314473895/in/set-72157594248599599/>

Ozadje projekta BIX

KRATKA ZGODOVINA:

BIX – Bibliotheksindex – projekt primerjave uspešnosti nemških javnih knjižnic.

Poimenovanje po DAX - Deutscher Aktien-IndeX 30 oz. nemški borzni indeks.

1999 - fundacija Bertelsmann Stiftung v sodelovanju z Zvezo bibliotekarskih društev Nemčije (DBV) izvede prvi projekt BIX. V tem času je v projektu sodelovalo več kot 260 javnih in visokošolskih knjižnic iz Nemčije, Avstrije, Italije in Slovenije.

2005 - Bertelsmann Stiftung preda upravljanje projekta DBV.

UPRAVLJANJE:

Mreža partnerskih knjižnic.

Upravljanje: upravni odbor, delovne skupine za metodološka vprašanja, kontrolne skupine.

Financiranje: pristojbina knjižnic – 170 EUR/leto.

URL <http://www.bix-bibliotheksindex.de>

Cilji projekta

Učinkovito opisovanje delovanja javnih in akademskih knjižnic ter primerjava njihove uspešnosti.

Preglednost učinkovitosti knjižničnih virov in storitev.

Pridobitev argumenti za financiranje.

BIX kot orodje za upravljanje knjižnic, strateško in kadrovsko načrtovanje ter poslovno odločanje.

Izboljšanje komunikacije med knjižnicami ter možnosti uvajanja dobrih praks in rešitev.

Članstvo v BIX

V BIX so včlanjene predvsem knjižnice iz nemško govorečega področja – Nemčija, Italija, Avstrija, Švica ter tudi Slovenija, Češka.

Udeležba prostovoljna.

Visokošolske knjižnice:

- fakultetne
- enoslojne
- dvoslojne

Splošne knjižnice razdeljene glede na velikost.

Metodologija

INFAS: izbor statistično pomembnih kazalnikov in matematičnega ponderiranja teh kazalcev v BIX.

Balanced Scorecard - cilje in strategijo institucije prevaja v sistem merljivih vrednosti, ki pokrivajo vse pomembne vidike poslovanja.

V primeru BIX so to t.i. delni indeksi BIX: PONUDBA, UPORABA, UČINKOVITOST, RAZVOJNA DEJAVNOST

Statistični vprašalnik obsega okoli 500 vprašanj (vsa niso obvezna), ki podrobno obravnavajo vse vidike delovanja knjižnic.

Po zaključku anketiranja s posebnimi algoritmi ter statističnimi metodami izračunajo vrednosti za 15 kazalnikov.

15 kazalnikov tvori 4 delne indekse, vsota pa skupni indeks BIX za izbrano institucijo.

Dosežki CTK-ja

Leto	2006	Najboljši 2006	2007	Najboljši 2007
BIX	28, 683	Mannheim, 1111	34, 596	Konstanz, 1237
BIX – ponudba	32, 156	Hamburg, 413	36, 143	Konstanz, 440
BIX - uporaba	28, 138	Hannover, 357	36, 95	Konstanz, 356
BIX – učinkovitost	20, 159	Graz, 344	26, 142	Graz, 318
BIX - razvoj	4, 220	Mannheim, 355	12, 215	Konstanz, 299

Analiza rezultatov CTK-ja

Primarni cilj CTK-ja – BIX kot orodje za upravljanje ter izvajanje poslovnih odločitev in ne BIX kot tekmovanje.

Objektivne okoliščine, ki vplivajo na slab rezultat:

Problem št. 1: število primarnih uporabnikov je število FT-jev na izbrani univerzi oz. fakulteti – v primeru Univerze v Ljubljani, za katero CTK izvaja knjižnične ter informacijske storitve.

Nekatere storitve klasične knjižnice izvajamo za cca. 25.000 uporabnikov:

- izposoja gradiva,
- čitalnice ter dostop do elektronskega gradiva na lokaciji TR3,
- nabava tiskanega gradiva.

Nekatere storitve klasične ter pa predvsem digitalne knjižnice pa izvajamo za vse uporabnike z Univerze v Ljubljani:

- medknjižnična izposoja,
- nabava primarnih elektronskih informacijskih virov,
- upravljanje nabavnih konzorcijev,
- upravljanje fondov elektronskega gradiva ter zbirk podatkov,
- zagotavljanje storitev portala Digitalne knjižnice Univerze v Ljubljani.

Različni razlogi za ekonomično manj učinkovito katalogizacijo v CTK-ju

težave pri prevzemanju zapisov iz tujih katalogov ter pretvorba v COMARC
 prostorski razlogi UDK posebni tipi gradiva
 neobstoje privilegijev le za zapletena vsebinska obdelava
 posamezna polja v zapisih izvajanje javnega naročanja
 NI DOSTOPNEGA IZVODA
onemogočen paketni vnos zapisov
 tuja literatura MARC21 v COMARC patenti
 zapletena katalogizacijska strokovna literatura
 drago izobraževanje geslovnik pravila redundanca standardi
 onemogočeno brisanje zapisov brez fonda
neobstoje nekaterih kontrol po zapisih

NEKATERE DRUGE MERE EKONOMIČNOSTI, NA KATERE SMO V CTK PAZLJIVI

Razmerje G/O izdatki za gradivo/izdatki za osebje: razmerje opisuje intenzivnost nabave gradiva.

Razmerje E/K izdatki za elektronsko gradivo/izdatki za klasično gradivo: opisuje intenzivnost nabave elektronskih informacijskih virov.

Višji, kot je E/K, višji bo tudi G/O ob pogoju, da je zagotovljen avtomatiziran vnos elektronskih zapisov v kataloge (OPAC, openURL...).

Cena vpogledov v celotno besedilo (skupno ter po servisih).

Cena vpogleda v zapis bibliografskih zbirk (skupno ter po servisih).

...

NAŠE IZKUŠNJE

Bolj, ko se knjižnica usmeri v zagotavljanje dostopa do elektronskih virov, bolj je katalogizacija oz. zagotavljanje dostopa do informacijskih virov ekonomično.

Na ekonomično rabo elektronskih informacijskih virov vpliva uporaba sodobnih orodij za kontekstno odvisno zagotavljanje dostopa – openURL. Študije govorijo tudi o t.i. MARC efektu pri uporabi elektronskih informacijskih virov, ki pa ga COBIB zaenkrat ne omogoča.

Statistična poročila o uporabi elektronskih informacijskih virov so pogosto varljiva. Ker cena ponavadi temelji prav (in tudi) na teh podatkih, je potrebno uporabnike osveščati k racionalni uporabi.